

כ"ט ל"ח-מ"ו (קרבן התמיד).

(לסעם מצות התמיד עיין גם גליון תצוה תשי"ד)

שאלה כוללת לכרשה כולה: אברבנאל מקדים לפרוש כלי המשכן ובגדי הכהונה שאלה: ראוי כפי העיון הטוב לבאר ראשונה, אם יש רמז ונמשל במשכן וכליו לפרטיהם או אם צוה בו יתברך לכבוד הבית בלבד בלי שום כונה אחרת?

מורה נבוכים ג כ"ו: כמו שחלקו אנשי העיון מבעלי התורה, אם מעשיו יתעלה נמשכים אחר חכמה או אחר הרצון לבד לא לבקשת תכלית כלל, כן חלקו זאת המחלקת בעצמה בגן שנתן לנו מן המצוות: שיש מי שלא יבקש לזה סבה כלל ויאמר שהתורות כלם נמשכות אחר הרצון לבד, ויש מי שיאמר שכל מצוה ואזהרה מהן נמשכת אחר החכמה ומכוון בה - תכלית אחת; ושהמצוות כלן יש להן סבה ומאני התועלת צוה בהם, והיות לכלם עלה (=סעם), אלא שאנחנו נסכל (=לא נביין) עלת קצתם ולא נדע אופני החכמה בהן. וזו דעתנו ללנו חמון והסגולות (=המון ישראל הפשוט והמעמיקים בחכמה), וכתובי התורה מבוארים בזה: "חקים ומשפטים צדיקים", "משפטי ה' אמת צדקו יחדו". - ואלה שנקראים חקים כמעטנו ובשר בחלב ושעיר המשתלח ואשר כתבו עליהם חכמים ז"ל: "דברים שחקתי לך אין לך רשות להרחק בהם... לא יאמין המון החכמים שהם ענינים שאין להם סבה כלל... אבל יאמין המון החכמים שיש להם עלה, רצוני לומר תכלית מועילה על כל פנים אלא שנעלמה ממנו, אם לקצור דעתנו או לחסרון חכמתנו. (אפודי: לקצור דעתנו - שאי אפשר שיגיע שכלו אליו או לחסרון למוד החכמה ששכלו היה מניע לענין אם למד). כל המצוות אם כן יש להן סבה, רצוני לומר כי למצוה או לאזהרה יש תכלית מועילה, מהן מה שהתבאר לנו צד התועלת בהן, כאזהרה מן הרציחה ומן הגניבה ומהן מה שלא התבארה תועלתם כמו שהתבאר בנזכרים כאסור הערלה וכלאי הכרם, והם אשר תועלתם מבוארת יקראו אצל ההמון "משפטים" ואלו שאין תועלתם מבוארת יקראו "חקים". ויאמרו (חו"ל) תמיד "כי לא דבר ריק הוא מכם" ואם ריק הוא - מכם לל שאין נתינת אלו המצוות דבר ריק שאין תכלית מועילה לו, ואם יראה בדבר א' מהמצוות שענינו כן (כלומר שאין לו תכלית) - החסרון הוא מהשגתכם... המצוה שהקרבן הקרבן יש בה תועלת גדולה כמו שאני עתיד לבאר אבל היות הקרבן תאחד כבש והאחד איל והיות מאלו החלקים הוא בעיני משתגע שגזון ארוך... ומי מי שמסרדו עצמו לתת סבה לדבר מאלו החלקים הוא בעיני משתגע שגזון ארוך... ומי שידמה, שאלה יש להם סבה, הוא רחוק מן האמת, כמי שידמה, שהמצוה כלה היא ללא תועלת. ודע, שהחכמה חיבה - ואם תרצה אמור, שהצדן מביא - להיות שם חלקים שאין להם סבה... ואם תאמר: למה היה כבש ולא היה איל? השאלה ההיא בעצמה היתה מתחייבת אלו נאמר איל במקום כבש, שאי אפשר מבלתי מין אחד. וכן למה היו שבעה כבשים ולא היו שמונה, כן היו שואלים, אם היו שמונה או י' או כ', שא"א מבלי מספר בהכרח... ודע זה שענין והבינהו!

אברבנאל: ואמנם היו התמידין שבח ותודה לאל יתברך, לפי שהטובה שבמדות האדם היותו מסיר טובה לאשר הטיב עמו... והנה ישראל קבלו ממנו יתברך שנים חסדים גדולים: האחד יותר גדול במעלה להיותו נפשי שזכו אליו במעמד הר סיני, השני היה גופני ביציאת מצרים. וכדי שנודה על שני החסדים צוה שיקריבו שני כבשים, את האחד בבקר כנגד מתן תורה שהיה בבקר שנ' (שם י"ט) "ויהי ביום השלישי בהיות הבקר", ואת השני כנגד יציאת מצרים לזכר הפסח שנ' (שם י"ג) "ושחטו אותו... בין הערבים". כי לקח אותם הלשונות עצמם שנאמרו בספור החסדים. ולפי שנתן להם את המן עמר עשירית האיפה, צוה שיביאו מנחת תודה עשירית האיפה. ולפי שביציאת מצרים ובמתן תורה קבלו כבוד גדול ומעלה על כל האומות וכן קבלו שמחה רבה, צוה שתהיה מנחתם בלולה בשמן שהוא מורה על הכבוד ונאמר "טוב שם משמן טוב"... וכן צוה שינסך עליה יין לזכרון שמחתה, כי היין ישמח לבב אנוש (תה' ק"ד)... גם ראיתי בדברי חכם אחד מחכמי הדור דרך אחר: אנחנו מחויבים בכל יום לתת שבת והודיה לבורא על שני דברים שעושה עמנו בכל יום. האחד הוא החיות שמחיה אותנו בכל יום בקר וערב וכמו שתקנו בתפלת אלהי נשמה... "והשני הפרנסה שמפרנס וזן אותנו ואת טפנו כמו שאמר (תה' קמ"ה) עיני כל אליך ישרדו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. והיה מן הראוי שעמו וחסידיו יהללוהו על זה בכל יום. ולכן צוה בתמידין שיהיה כבש א' בבקר להודות לה' שיעיר את האדם בבקר להחיותו, ושני בין הערבים מפני נשמתו שהיא בידו נפקדת בלידה, כאלו הכבש הוא במקום המקריב עצמו, והוא מורה שגומו וכל כחותיו מופנים לעבודת יוצרו... ואמנם מנחתו ונסכו להודות לפניו על הפרנסה... ולפי שמיטב המזון האנושי הוא בנשר ובלחם, בשמן ובבית צוה להביא הכבשים במנחה מן החטים, ומן השמן ונסכו מן היין, להודות לפניו על תבואת צרן ועל תבואת יקב ועל הבעלי חי הביתיים...

- 1. מה היא תושבת הרמב"ם לשאלת האברבנאל בטעם פרטי המצוות הנ"ל?
2. מה ההבדל העיקרוני בין דעת הרמב"ם לשני פרושי האברבנאל בטעם התמיד?
3. בין שני הפרושים הפונאים באברבנאל בטעם מצות התמיד?